

JOK-BLADET

3 - 2011 **JOK 50 år**

Text/innehåll där ej annat anges:
Olle Bernard (2011.09.08)
E-mail: olle.bernard@comhem.se
JOKs hemsida: jokhemsida.se

JUBILEUMSFESTEN FORTSÄTTER

Ingen har väl missat att **Järva Fältets Ornitologiska Klubb (JOK)** i år fyller 50 år och den 8/4 celebrerades detta med en riktig jubelgalafest i Sollentuna, där närmare 100 st JOKare firade på allra bästa sätt. Många trodde väl att festen var kulmen och kanske t o m slutet på 50-årsfirandet. Men icke så – festen fortsätter.

Det har visat sig att fåglar, och t o m mycket rara sådana, också vill delta i firandet av JOK. I början av maj anlände en **tjockfot** (Upplands första) till Säby strandäng och i slutet av juni upptäcktes en **stäppvipa** (Sveriges nionde fynd av arten) vid 30-meterskärret. Vi i JOK är givetvis glada för att dessa celebrera och långväga gäster vill hedra klubben med att besöka Järva Fältet under jubileumsåret.

Många skådare från olika orter i landet gästade Järva Fältet för att skåda tjockfoten (som stannade kvar på lokalen tre dagar) och stäppvipan (som var kvar i ungefär ett dygn). Mer om dessa rara fåglar, upptäckten o s v, på annan plats detta JOK-blad.

Det återstår ju fortfarande ett antal månader på JOKs jubileumsår, och det är väl inte helt omöjligt att ännu fler rara fåglar kommer att besöka Järva Fältet för att hurra för JOK. Det gäller bara för oss att upptäcka och välkomna dessa gäster.

DET ÄR INNE ATT VARA UTE OCH SKÅDA FÅGEL

Samma år som JOK fyller 50 rapporterade flera s k media att **fågelskådning** är den **nya folksporten**, och några väljer t o m att kalla fågelskådning för **årets trend**.

Radioprogrammet **"Karlavagnen"**, som sänds sen kvällstid i P4, hade kvällen den 11/6 **"Fågelliv"** som tema. Programledaren Stina Wollter hade läst in sig riktigt bra på ämnet, vilket naturligtvis bidrog till att programmet fick en seriös och samtidigt underhållande prägel. Stina W. telefonintervjuade bl a den kända skådarprofilen Christian **"Krille"** Cederroth om hans typ av skådning och intresse för fåglarna. Även Eva Stenvång-Lindqvist, tillsammans med Gigi Sahlstrand författare av boken **"Börja skåda fågel"**, fick i programmet beskriva sitt intresse för fåglar och fågelskådning.

Programmet **Karlavagnen** bygger på att radiolyssnarna skall ringa in och medverka i programmet och antalet **"inringare"** var enligt programledaren ovanligt många denna fågelkväll.

Expressens bilaga "Hälsa m m" redovisade i sitt juli-nummer tre st aktuella hälsotrender och som nummer 1 rangordnades **"Fågelspan"**.

Här följer ett citat från artikeln:

"Är fågelskådning den nya golfen?"

Det är inne att vara ute och trendkänsliga stadsbor har hittat en ny, ofta dyr, favorithelgssysla. I USA har det under några år varit en av de snabbaste växande fritidsaktiviteterna och nu har trenden alltså nått hit."

I **Svenska Dagbladets bilaga "A perfect guide"** kunde man inför sommaren läsa en artikel om årets folktrend **"Fågelskådning"**.

Artikeln inleddes med följande historia, som lyckligtvis är hämtad från England.

Under en bröllopsmottagning blev brudgummen helt plötslig ganska så stirrig och efter en kort

stund viskade han till bruden, att han måste lämna mottagningen under en kortare tid. Efter fem timmar hade brudgummen ännu inte återkommit och paniken började sprida sig bland mottagningens gäster, inklusive den minst sagt lätt irriterade bruden. När folket börjar lämna festlokalen kliver brudgummen in i salen och detta med gräsfläckade knän.

Vad som hänt var att brudgummen fått ett larm på sin mobiltelefon, och detta mitt under bröllopsmottagningen, att en nordamerikansk sångare (svartvit skogssångare) upptäckts i närområdet. På grund av brudgummens långa frånvaro kan man ju ana att sökandet och kryssandet av den rara gästen tog något längre tid än vad brudgummen planerat och hoppats på.

Vid den efterföljande skilsmässoförhandlingen lär brudgummen uttalat de numera bevingade orden: "En ny fru kan man alltid hitta, men en svartvit skogssångare har man antagligen bara chans att få se en gång i livet."

Observera än en gång att denna historia är hämtad från England, för något liknande skulle väl aldrig kunna ske i vårt land. Eller?

I "A perfect guide"-artikeln framförs bl a att fågelskådningen ökat sin popularitet genom att man numera bjuder in så många som möjligt att delta i skådandet. Förr i tiden fanns en tydlig tendens att inte alltid berätta vad man sett, och framför allt inte var man sett något sällsynt eller riktigt spännande. I stället för detta hemlighetsmakeri erbjuds alla idag att ta del av aktuella fågelobservationer genom mängder av hemsidor och inte minst via rapportsystemet "Svalan".

I tidningen "A perfect guide" kan man även läsa att fågelskådning sker på samma villkor, oavsett vilket kön man tillhör. Enligt tidningen är fågelskådning fortfarande stämplat som ett skönjningsintresse, där man som regel kan skönja en manlig dominans. Antalet skådande kvinnor ökar emellertid ganska så raskt, men fortfarande är den manliga dominansen mycket tydlig.

Ett bekymmer då det gäller att skåda (kryssa) sällsynta fåglar är att dessa upptäcks ofta ganska så oväntat. Christian Cederroth, en av landets hårdkryssare, förklarar att det är bekymmersamt att fåglar inte går att boka in som en golfvänner eller en fotbollsmatch. Blir det läge så är det läge. Nu - inte sedan.

Artikeln i "A perfect guide" avslutas med en uppräkningslista av de 5 bästa fågellokalerna i Stockholm.

Följande text finns under rubriken "Norra Järvafältet".

"Ett enormt vildmarksområde mellan E4 och E18. Många vattendrag och skogar drar till sig sina typiska arter av änder, vadare, småfåglar och rovfåglar och lockar skådare året runt. För ett par år sedan var matningen närmast IKEA fullpackad med skådare från hela landet, då en gulbrynad sparv hängde där i flera veckor."

Sveriges Pensionärs Riksförbund ger ut en tidskrift där man puffat för att medlemmarna skall börja skåda fåglar i trädgården.

Det känns betryggande för oss JOKare i skådan att det finns lämpliga föreningar att söka sig till för att finna likasinnade.

Vi som under många år varit intresserade av fåglar upplever naturligtvis det kraftigt ökade intresset för fåglar och fågelskådning som mycket positivt.

Med fågelintresset brukar som regel även följa ett allmänt intresse för att skydda vår natur. Alla vet att fåglarna behöver utrymme för att häcka, rasta och proviantera i, ett utrymme som tyvärr minskar för många arter. Därför är det ytterst glädjande och viktigt att vi blir fler som försöker påverka bevarandet av värdefull natur, som till exempel lämpliga fågelbiotoper.

**Tummen upp
för fågelskådning.**

JOK:s SÖNDAGSVANDRINGAR

Även denna höst genomför JOK i samarbete med Naturskyddsföreningen i Sollentuna söndagsvandringar.

Bengt Sundberg guidar ca 2 timmar långa fågelvandringar med start från Väsby gård kl 09:00 söndagarna 25/9, 30/10 och 27/11.

Höstens första söndagsvandring genomfördes redan den 28/8. Trots åska och lite allmänt kyligt väder vid starten för denna vandring ställde ändå ca 20 st fågelintresserade upp.

Dessa fågelvandringar är inte bara lämpliga för naturvänner med ett gryende fågelintresse. Även skådare med lite mer fågelkunskap får som regel bra utbyte av dessa vandringar. Förutom att få uppleva den för årstiden aktuella fågelfaunan i området, erbjuds dessa vandringar också ett stycke social samvaro. Alla välkomnas till några timmars trivsamt fågelskådning!

NÅGRA ORD FRÅN STYRELSEN

Inom styrelsen diskuterar vi nu hur vi skall utveckla verksamheten inom JOK. Basen är naturligtvis Järvafältet och den verksamhet som klubben bedriver idag.

Vi pratar evolution och inte revolution. Självklart är vi då intresserade av att höra vad medlemmarna är intresserade av.

Vi har öppnat en direktkanal via en mejladress där den som vill höra av sig till styrelsen kan göra det på ett enkelt sätt.

Adressen är: styrelsen@jokhemsida.se.

Vad vill du ha mer av?

Exkursioner på eller utanför Järvafältet, studiebesök, utlandsresor eller vad det nu kan vara.

Du är hjärtligt välkommen att höra av dig.

Järvafältet är som sagt basen för verksamheten och något som är av intresse är hur fågelfaunan utvecklas över tid.

Vilka arter häckar inom området och i vilken omfattning?

Vi har en bra uppföljning av observationer som behöver vidmakthållas över tid.

Det här är viktig information som behövs i arbetet att visa på Järvafältets betydelse i diskussioner med kommuner och andra företrädare.

Klubben har dessutom en väl utbyggd matningsverksamhet, den årliga vassröjningen, och med jämna mellanrum också ansvaret för försäljningen i Naturcaféet.

Vi får ofta förfrågningar från Järfälla kommuns skolor om hjälp vid fågelexkursioner. Det är på

en väldigt basal nivå och som ordinär skådare behöver man inte vara rädd för att ha för lite kunskap för att kunna hjälpa till. Det är dessutom en bra PR-aktivitet för nya skådare och för fältet i skolkretsar.

Som alla förstår behövs det många goda krafter. Känner du att du vill hjälpa till skall du inte tveka. Till det här arbetet behövs det frivilliga händer i stort och smått.

Om du är intresserad av att göra lite mer än du gör idag inom något område är du hjärtligt välkommen att höra av dig. Använd den nya mejladressen styrelsen@jokhemsida.se.

Även om vi har bra uppföljning av observationer och häckningar finns det möjlighet att göra mer. Det kan handla om olika typer av inventeringar som t. ex enskilda arter, vissa avgränsade områden eller annat.

Är det något som skulle kunna intressera dig är du hjärtligt välkommen på styrelsen@jokhemsida.se med din intresseanmälan.

Det här var några exempel på utvecklingsidéer som vi diskuterar i styrelsen, men vi är väldigt öppna för vad du som medlem vill se som utveckling av klubben. Fundera en stund och återkom. Det kan vara väl uttänkt eller rena hugskott. Vi är intresserade av allt ni har att komma med.

Till dess skåda lugnt!

Styrelsen via

Ulf Svahn

JOK HAR NY HEMSIDEADRESS

Under våren drabbades, som väl de flesta av oss noterade, JOKs hemsida av omfattande störningar och under en period var hemsidan helt avstängd.

Eftersom vår hemsida är mycket viktig för klubbens verksamhet beslutade styrelsen på dessa återkommande störningar att vi så snabbt som möjligt skulle ansluta oss till en ny Web-leverantör. Visserligen är denna leverantör något dyrare men förhoppningsvis får vi här en betydligt säkrare drift.

JOKs nye Webmaster **Sophie Larsson** genomförde tillsammans med **Clas Cronlund** (JOKs förre Webmaster) den tidskrävande omflyttningen till den nya hemsidan, vilket vi alla är mycket tacksamma för.

En klubb av JOKs kaliber skall givetvis ha en bra hemsida och för övrigt var JOK en av de fågelklubbar som var allra först med en egen hemsida. Huvudorsaken till detta var framför allt att Classe Cronlund redan på den tiden hade goda kunskaper i datavärlden.

Målsättningen är att JOKs hemsida skall vara populär och hålla hög klass även i framtiden och för att detta skall lyckas är bidrag från klubbens medlemmar i form av fågelrapportering, inlägg/information på "Anslagstavlan", bilder osv helt avgörande.

Förhoppningsvis har de flesta av er redan hittat den nya hemsidadressen, men för den som eventuellt ännu inte varit in på JOKs nya hemsida så är adressen följande: jokhemsida.se

NYA SMÅVATTEN PÅ NORRA JÄRVAFÄLTET

Under sommaren erhöll Sollentuna och Järfälla kommun positivt besked från Länsstyrelsen på en gemensam ansökan om ett ekonomiskt bidrag för att skapa nya "Småvatten i odlingslandskapets blåa stråk".

Pengar för denna typ av projekt tilldelas kommunerna ur Länsstyrelsens "Lokala Naturvårds-satsning" (benämnd LONA).

Villkoret för att få sk LONA-pengar är att aktuella kommuner presenterar syfte och budget för ett specificerat projekt och att kommunerna dessutom står för halva projektets kostnad. LONA står för den andra halvan.

Det aktuella projektet, gällande nya småvatten på norra Järvafältet, beskrivs i kommunernas ansökan om ekonomiskt bidrag enligt följande:

"Projektbeskrivning

Sollentuna kommun och Järfälla kommun har med start i början av 1990-talet restaurerat och utvecklat våtmarker för att gynna fågellivet i naturreservaten på Järvafältet.

Järfällas insatser har varit koncentrerade till Säbysjön. Här har stora insatser gjorts i södra delen av sjön med restaurering av Säby strandäng och 30-meterskärret där Igelbäcken rinner ut från Säbysjön.

Sollentunas insatser har varit koncentrerade till områdena söder om sjön Ravalen med Bögs våtmark och Väsby sjöäng som de viktigaste områdena för fågellivet.

Syftet med projektet "Småvatten i odlingslandskapets blåa stråk" är att inventera lämpliga områden där småvatten kan anläggas som komplement till de större våtmarkerna som har anlagts.

Projektet ska utveckla småskaliga metoder för att anlägga och underhålla mindre våtmarker i odlingslandskapet.

En viktig förutsättning för att behålla höga naturvärden i våtmarker i odlingslandskapet är att betesdjur håller marken öppen.

Erfarenheterna från de 20 år som vi arbetat med våtmarker är att våtmarkerna efter ett antal år får en tätare vegetation och att de öppna vattenspeglarna i grunda områden inte blir så öppna och solbelysta som önskas. Grässvålen behöver förutom ett visst betestryck även en störning i markytan. Det krävs ett ganska hårt betestryck för att skapa dessa markstörningar. I områden som inte betas måste betet ersättas av slätter

och fräsning av maskiner. I projektet avser vi att testa en småskalig metod med en frontmonterad fräs som bärs av en liten banddriven maskin. Maskinen kan komma ut i grunda våtmarker som inte tyngre maskiner klarar."

I projektet ingår enl. ansökan följande arbeten:

1. **Inventera biotoper** och platser som kan utvecklas till lämpliga småmiljöer i ett blått stråk i odlingslandskapet mellan norra Säbysjön och södra Ravalen.

Flora, groddjur och några insektsgrupper knutna till småvatten i odlingslandskapet inventeras. I området mellan Kastberget och Nysveds ångar upptäcktes bl a större salamander (rödlistad).

2. **Anlägga småvatten** genom att gräva och fräsa ett antal småvatten som förstärker det blå stråket mellan Säbysjön och Ravalen.

3. **Projektivröjning** av ytor för nya småvatten.

4. **Uppföljning och testning** av skötsel vid anlagda småvatten i odlingslandskapet.

Målsättningen med detta projekt är att utveckla förutsättningar för den biologiska mångfald som är kopplad till småvatten i odlingslandskap. Dessutom bidrar denna typ av småvatten i landskapet till att förbättra naturens förmåga att rena det vatten, som efter att passerat dessa småvatten rinner vidare i vattendrag och till sjöar.

Sollentuna och Järfälla kommuns projekt "Småvatten i odlingslandskapets blåa stråk" omfattar anläggandet 20 st småvatten (10 st i vardera kommun) och detta med en snittstorlek på 20 x 30 m, d v s 600 m²/st. Samtliga småvatten kommer att utföras med flacka stränder och grävas 30-80 cm djupa.

Placering av dessa 20 nya småvatten:

Sollentuna kommun

På den öppna strandängen, belägen vid sydvästra delen av Ravalen, anläggs 3 st småvatten.

Utefter vattenstråket mellan Väsby sjöängs utlopp/dämnet och vägen mellan Bögs- och Väsby gård anläggs 4 st småvatten.

Norr om Kastberget, öster om grusvägen mot Nysved, skall 3 st nya småvatten skapas.

I detta område arbetade JOK år 1995 (januari) med slyröjning inför anläggande av några små vattensamlingar.

Nu kommer således nya och större vattensamlingar att skapas i samma område.

Järfälla kommun

Vid Finnängen placeras den största samlingen av nya småvatten eftersom Järfälla kommun valt att rikta hela sin satsning på nya småvatten, d v s 10 st, till detta område.

Dessa tio småvatten kommer att anläggas som ett pärlband från Kastberget och norrut förbi Säbysjöns nord-östra del.

Samtliga nya småvatten (20 st) skall enligt planeringen vara färdigställda under innevarande höst.

Denna insats kommer alldeles säkert att gynna den biologiska mångfalden, något som också inkluderar områdets fågelfauna, vilket JOK naturligtvis ställer sig mycket positivt till.

NYTT DÄMME VID VÄSBY SJÖÄNG

Under en tid har det planerats för ett andra dämme vid Väsby sjöäng. Syftet med att bygga ett sådant är att bättre kunna reglera vattennivån på lokalen. Vid en lite högre vattennivå i sjöängen söker sig vattnet i dag bort från sjöängen genom Barsellpasset och detta påverkar de sjöfåglar som försöker häcka på lokalen negativt. Genom att vattennivån sänks under häckningstid blir deras bon lätt åtkomliga för predatorer som t ex rävar.

För en art som smådopping, som ofta visat intresse för att häcka vid Väsby sjöäng, är en

stabil vattennivå under häckningstid också säkert gynnsam. En tydlig minskning av vatten i Väsby sjöäng försvårar dessutom säkert smådoppingarnas födosök.

Det var planerat att det nya dämnet, som skall byggas i sjöängens södra ände, skulle utförts hösten 2010 men av olika anledningar gick detta tyvärr inte att genomföra.

Vi får hoppas på att bygget kan genomföras under innevarande höst och kommande vinter så att en eftersträvad bättre reglering av Väsby sjöäng kan ske redan nästa vår och sommar.

VADARE PÅ NÄCKROSBLAD

Vid vadarnas retursträck tvingas vi varje år konstatera att Järvafältet vid den tidpunkten saknar lämplig vadarmark för att locka dessa fåglar till att rasta i området. Under vårflyttningen finns däremot skapligt med bra vadarytor vid framför allt Säby strandäng, 30-meterskärret och Väsby sjöäng. Under sommaren tar som regel både hög och tät växtlighet tyvärr över dessa ytor, som därmed blir ointressanta för flertalet vadarter. Det finns visserligen betande djur vid våtmarkerna, men en stor del av ytorna är tyvärr konstant alldeles för sankt för att kor och hästar skall kunna beta av dessa, så att de får karaktären av välbetade strandängar.

För att dessa våtmarker under sensommar och höst skall kunna utgöra bra vadarmarker erfordras i princip att man avlägsnar växtligheten med en sjögående maskin. Tyvärr är detta en kostsam metod.

För att förhindra igenväxning avlägsnas under vintern den växtlighet som djuren inte klarar av att beta bort. Detta arbete kan då utföras med en maskin som arbetar på den hårda frusna markytan, vilket är betydligt billigare än att hyra en sjögående maskin.

Under hösten ses ändå vadare på Järvafältet och då gäller detta ofta sträckande sådana, men i samband med regn väljer emellertid ofta vadare att gå ned och rasta. Barkarbyfältet lockar vid sådana tillfällen ofta ner vadarna och då är det

sannolikt fältets stora öppna ytor, samt de vattenpölar som vid regn bildas på landningsbanorna, som är intressanta för vadarna. Sådana förhållanden vid Barkarbyfältet inträffar tyvärr bara vid några få tillfällen varje höst. Eftersom en utbyggnad av det aktuella området är nära förestående kommer tyvärr dessa vadarytor att gå förlorade.

En lite mer udda rastplats för vadarna utgör södra delen av Säbysjön. Här väljer vadarna, dock i små antal, sedan flera år tillbaka att rasta och proviantera på mattan av näckrosblad. Dessa blad bär utan problem små vadare men även lite större vadare försöker rasta på näckrosbladen. Bland små vadare som under åren observerats på näckrosbladen finns småsnäppa, mosnäppa, kärrensnappa och myrsnäppa. Bland rastande större vadare finns brushane, gluttsnäppa och grönbena. Den sist uppräknade är för övrigt den vadare som oftast setts rasta på näckrosbladen. Även tofsvipor försöker ibland rasta på dessa blad, men får då som regel ta hjälp av flytande näckrosrötter för att inte sjunka.

Mattan av näckrosblad i södra Säbysjön lär väl aldrig locka till sig någon större mängd vadare, även om dessa blad tycks kunna erbjuda god tillgång på föda i form av insekter. Problemet med att Järvafältet under vadarnas retursträck saknar lämpliga välbetade vadarytor upplevs tyvärr som svårlöst.

JOKs UTSKICK

Vid flera tillfällen har medlemmar som bor på samma adress (gifta, sambos etc.) framfört till styrelsen att man bara behöver ett JOK-utskick, detta för att bli bidra till att minska JOKs kostnad för utskick. Det finns ju också en miljöaspekt i detta, genom att man därmed också minskar på pappersåtgången.

I dag kostar JOKs utskick (3 st/år) ungefär lika mycket som varje medlem betalar in till JOK som medlemsavgift/år (50 kr/år).

I kostnaden för utskicket utgör tryckningen den största delen, men till detta skall även kostnaden för porto, kuvert och adresslappar adderas.

JOKs medlemsavgift skall även räcka till för bli innekvällar (föredragshållare + fika), fågelmatningar, hemsidaabonnemang, vassröjningsförtäring, kontorsmaterial m m.

Den matematiskt kunnige inser snabbt att alla dessa utgifter inte ryms i medlemsavgiften 50 kr/år.

Till all lycka får JOK också in pengar från kaféverksamheten vid Väsby gård, samt inte minst i form av penninggåvor från många av klubbens generösa medlemmar.

Genom dessa tillskott, samt att vi från och med detta utskick vill försöka hålla nere kostnaden genom att minska antalet utskick, hoppas vi kunna behålla den hyfsat låga medlemsavgiften ytterligare några år.

PS: De av er som bor på samma adress och fortfarande önskar att få var sitt utskick kommer givetvis att få detta, men då ber vi er att informera Clas Cronlund om detta.
clas.cronlund@gmail.com –Tel: 08-583 529 27.

JOK FIXAR FIKAT PÅ NATURSKOLANS FIK

Även denna höst kommer JOK att medverka till att kaféet vid Väsby naturskola kan hållas öppet. Söndagarna 16/10 och 20/11 är det populära fiket bemannat av JOKare.

Tyvärr infaller JOKs första kafésöndag under intensiv sträcktid, vilket gör att antalet besökande JOKare kan bli något färre än vad som är normalt för andra söndagar under året.

Vid den andra kafésöndagen förväntas däremot stor uppslutning av klubbens fikasugna medlemmar.

Under vinterhalvårets söndagar utgör som vanligt Naturskolans kafé en trevlig träffpunkt för oss JOKare. Vi brukar hänga på låset då fiket öppnar klockan 11:00, för att efter promenaden dit få ägna oss åt att fika, kompletterat med lite JOK-surr.

De föreningar som ansvarar för öppethållandet av fiket är förutom JOK också Friluftsförbundet, Naturskyddsföreningen och Svenska Turistföreningen. Dessa föreningar delar i proportion till antalet arbetsdagar på rörelsens vinst.

Genom medlemmars ideella kafé-arbete får JOK således en kassaförstärkning och dessutom erhåller de aktuella kafé-föreningarna också ett stort stycke reklam för sin verksamhet.

Vi i JOK tackar "fiketgruppen", med lagkapten Karin Callmer i spetsen, för sin härligt kaffedoftande arbetsinsats.

ÄNNU FLER NYA MEDLEMMAR HÄLSAS VARMT VÄLKOMNA TILL JOK

Antalet medlemmar fortsätter att öka i JOK, vilket naturligtvis är utomordentligt trevligt. I början av september bestod klubben av 484 medlemmar och det känns som att drömgränsen 500 medlemmar finns inom räckhåll. Vi når nog inte dit under jubileumsåret 2011, men vi får kanske välkomna den 500-ade medlemmen i JOK nästa år.

Bergman Per-Erik, Hässelby
Eriksson Gunilla, Järfälla
Ershammar Marcus, Sollentuna
Grandel Kalle, Järfälla
Gustavsson Rolf, Järfälla
Jansson Björn, Vällingby
Karlsson Anton, Järfälla

Karlsson Magnus, Järfälla
Knall Gustav, Sollentuna
Modin Ulf, Tumba
Sahlberg Rigmor, Vällingby
Skoglund Renee, Sollentuna
Tjernberg Lennart, Järfälla

FÅGELSKÅDNINGENS DAG 8/5

Vid Fågelskådningens dag arrangerades även i år en guidad fågelvandring med start vid Bögs gårds parkering. Under vandringen, som gick till Ravalen och Väsby gård/sjöäng, observerades 73 arter och i detta antal ingick bl a merparten av nyanlända vårfåglar.

Vandringen, som genomfördes i vackert vårväder, leddes av **Rikard Dahlén** med assistans av **"Matte" Weiland**.

Deltagarantalet vid "Fågelskådningens dag 2011" var ca 50 personer, vilket får anses vara en mycket bra siffra.

FÅGELTORNSKAMPEN 7/5

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) inbjöd under våren till en ny form av fågelskådningstävling. Tävlingen var en fågeltornskamp mellan Svenska och Finska fågeltorn, där det gällde att se så många fågelarter som möjligt från aktuella fågeltorn.

Denna tävlingsvariant är populär i Finland och har under många år arrangerats i vårt grannland. Där deltog i år 311 fågeltorn.

I vårt land var 56 fågeltorn bemannade och här såg man tillsammans 180 arter.

Följande tre fågeltorn rapporterade in flest fågelarter i Sverige:

Stockvikens fågeltorn (Gotland), 103 arter

Trönninge ångars fågeltorn (Halland), 95 arter

Hygntornet vid Kilsviken (Värmland), 87 arter.

Vid Säbysjöns fågeltorn räknade vi in 62 arter och bland dessa tjockfot, en art som sannolikt var den s k tyngsta art som observerades under fågeltornskampen i såväl Sverige som Finland.

Medverkande fågeltorn i Järvafältets närhet var Fysingen (69 arter) och Svartsjö dämme (67 arter) och Hjalstaviken (51 arter).

Med stor sannolikhet återkommer SOF med Fågeltornskampen år 2012 och förhoppningsvis kan JOK medverka även då.

Vi kan nog emellertid inte garantera att vi även då kan förstärka Fågeltornskampens artlista med en tjockfot.

SÄBYSJÖNS FÅGELTORN

Under sommaren utfördes arbeten vid Säbysjöns fågeltorn. Genom att förankra tornets fyra hörnstolpar med ställinor, som borrats in och gjutits fast berg, har tornets stabilitet förbättrats.

Dessutom har bultar i bärande träkonstruktioner efterdragits, något som man sannolikt kommer att få fortsätta med eftersom virket både krymper och rör sig.

Fastsättningen av sittbänken på fågeltornets övre plan är förbättrad eftersom den visat tendens på att lossna från tidigare utfört montage.

Enligt planering skulle fågeltornet under våren/försommaren ha försetts med fågelplanscher med bilder på de vanligaste fågelarterna vid Säbysjön. Eftersom dessa planscher, med foton tagna av JOKare, tyvärr inte blev färdigtryckta förrän ett bra stycke in på sommaren, är det troligt att Järfälla kommun väntar med att sätta upp fågelplanscher till nästa vår.

I slutet av juli drabbades fågeltornet av oönskad form av "konst" när s k graffiti kladdades upp på tornets nedre våning.

Dessutom tömdes överbliven vit färg på stenar i tornets absoluta närhet.

JOK-doppingen - klisterdekal

Nytryckta JOK-doppingar finns nu att köpa, men tyvärr har vi tvingats höja priset p g a ökad tryckkostnad.

Föregående dekaltryckning skedde nog för minst 10 år sedan och allting har ju stigit i pris sedan dess.

Detta var ju inte riktigt sant eftersom JOKs medlemsavgift fortfarande är densamma (50 kr) som den varit sedan 1991.

JOK-dekaler kan köpas av:

Olle Bernard, Karin Callmer, Roland Jarvad och Mats Weiland.

Pris: 20 kr/st.

JOK:s FÅGELMATNINGAR

Vintern närmar sig och JOK planerar att även under denna vinter hålla igång 2 st fågelmatningar, en söder om Säbysjön och en väster om Fäboda gård.

Dessutom kommer JOK även denna vinter att i samarbete med Sollentuna kommun ansvara för en fågelmatning norr om Ravalen, nära sjöns utlopp.

Klubben kommer i likhet med tidigare år att främst, med pengar från klubbkassan, satsa på att köpa solrosfrön.

Vi kommer även att försöka köpa in talgstycken från någon slaktare eller butik.

Efter en liten vädjan om frivilliga ekonomiska bidrag till JOK:s fågelmatningar inför vintern 2010-11 strömmade pengar vikta för fågelmatning in på JOK:s konto.

Denna respons upplevdes oerhört glädjande och givetvis mycket värdefull för att vi skall kunna hålla gång våra matningar utan att t ex tvingas höja medlemsavgiften.

Därför hoppas vi att ni även i år är lika generösa med stöttnen av JOK:s fågelmatningar.

Bidrag kan givetvis även ske genom att komplettera klubbens matningar med lämplig fågelmat som t ex nötter, talgbollar, frön, frukt, bröd, ostrester o s v.

Känner du för att sponsra våra fågelmatningar med en liten peng bör du sätta in denna på JOKs Plusgirokonto 580 132-9 (Märk insättningen "Fågelmatning").

Kontaktmän och ansvariga för matningarna är:
Olle Bernard, Tommy Carlsson och Anders Lindberg (Säbysjön).
Björn Wester och Bo Hallman (Fäboda).
Mats Weiland och Rikard Dahlén (Ravalen).

PS: Vi väntar fortfarande på att äntligen få en stationär gråspett vid någon av våra talgupp-sättningar.

FÅGELDÖD VID RÅSTASJÖN

I mitten av juli upptäckte besökare vid Råstasjön ett tiotal döda fåglar vid sjön. Solna kommun lät därför samla in två av dessa fåglar, båda unga skrattmåsar, vilka skickades in till Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA).

Följande svar erhöles från SVA: "De insända skrattmåsungarna, två hanar, uppvisade liknande förändringar. De hade förtvinad bröstmuskulatur och inget fett runt inre organ." Detta tyder på att måsungarna dog p g a undernäring. I magen på ungarna fann man även e-colibakterier, men detta betyder inte att fåglarna var sjuka.

Orsaken till att måsungarna inte fått i sig tillräckligt med föda är tyvärr omöjlig att svara på. Man bör dock kunna dra slutsatsen att det saknades tillräckligt med lämplig föda vid Råstasjön och i sjöns närområde.

År 2007 upptäcktes onormalt många döda skrattmåsar vid Säby strandäng. Även då lämnades döda fåglar in till SVA och även då blev svaret att dessa dött av undernäring.

RÖJNING AV VATTENVÄXTER M M VID RÅSTASJÖN

Under juli månad genomförde Solna kommun "slätter" i Råstasjön. Syftet var att återskapa sk öppna klarvattenytor och för att lyckas med detta avlägsnades mattor med vattenväxter som näckrosor och alger. Arbetet utfördes med en sjögående slättermaskin.

Enligt uppgift skall Solna kommun dessutom under juli månad röjt vass vid Råstasjöns stränder.

Det upplevs som en aning olyckligt att såväl "sjöslätter" som vassröjningen vid Råstasjön utfördes under häckningstid. Risken för störningar bör vid den tidpunkten ha varit stor på den vid lokalen häckande fågelfaunan.

PS: Troligtvis har inte sommarens sjöslätter eller vassröjning någonting att göra med den ovan redovisade fågeldöden vid Råstasjön.

UPPLANDS FÖRSTA TJOCKFOT PÅ SÄBY STRANDÄNG!!

Fredagen den 6/5 verkade under förmiddagens skådning inte att gå till historien som så särskilt fågelintressant på Järvafältet. Visserligen hade ett tranpar setts rasta på Sjögärdet och 2 par svarthakedopping visat upp sig i södra delen av Säbysjön. Detta skedde under förmiddagen, men ungefär mitt på dagen nåddes 30-meters-skådarna av ett telefonsamtal från Ulf Franzén, ett samtal med ett innehåll som var så sensationellt att det omedelbart förändrade dagens fortsatta aktivitet på Järvafältet.

När Ulf, som för dagen var JOKs jourhavande cykelskådare, kom fram till Säby strandäng kontaktades han av en skådare, som vi numera känner igen som Magnus Karlsson. I Magnus tubkikare fick Ulf beskåda en fågel som liknade en vilande tjockfot och detta måste ha varit en minst sagt överraskande och snudd på en otrolig syn för Ulf. Ulf ringde snabbt till 30-meters och detta samtal förändrade givetvis fredagens något sega skådande dramatiskt för oss JOKare. En snabb förändring av planerade aktiviteter gällde dessutom för mängder av andra skådare i Stockholmsområdet och i Uppland.

Tjockfoten uppehöll sig under hela dagen på en av jordbankarna utanför strandängens s k "Stora lada", dock relativt långt ut. Dessutom

var fågeln i princip hela tiden liggande och därmed ofta nästan helt dold i vegetationen. Mellan kl 12 och 20 reste sig tjockfoten vid endast ett tillfälle och då visade den upp sig bra under en kort promenad på jordbanken.

Tjockfoten stannade kvar i området norr om Säby gård t o m måndag (9/5) kväll och under dessa dagar hann vi lära oss något om fågelns vanor. Under dagarna valde tjockfoten att vila och för detta utnyttjades den stora ridängen norr om Säby strandäng. Från kvällstid ca kl 22 och fram till morgon ca kl 07 födosökte tjockfoten i hästhagen norr om den stora ladan.

Ett stort grattis till Magnus Karlsson, nybliven JOKare, som med god assistans av Ulf Franzén avslöjade tjockfotens närvaro på Säby strandäng.

Fyndet av tjockfoten på Säby strandäng är det första av arten i Uppland. Inom Stockholms rapportområde var detta fynd nr 2 av arten.

I Sverige var detta enligt Svenska fågellistan (Club 300s hemsida) fynd nr 49.

Tjockfoten var art nr 259 som observerats på norra delen av Järvafältet och art nr 266 på hela Järvafältet.

NÄBBMÄRKT KRICKA VID SÄBYSJÖN

Den 4/4 2011 upptäcktes en rastande kricka (hane) i 30-meterskärret som var märkt på ett sätt som de flesta av oss inte sett så särskilt ofta. Krickan hade försetts med en märkning på näbbens överdel. Denna märkning såg ungefär ut som den typ av plåster, vilket under en period var populärt bland idrottare att sätta på näsan, för att förhoppningsvis få bättre tillgång på syre. Den näbbmärkta, även kallad för sadelmärkta, krickan observerades förutom vid 30-meterskärret även vid Säby strandäng. Krickan stannade kvar vid Säbysjön/30-meterskärret t o m den 28/4.

Eftersom det var ganska så enkelt att avläsa märkningen, mitt på näbben ett H och på respektive näbbsida ett JA, skickade undertecknad in dessa uppgifter till lämplig kontaktperson för detta projekt.

Detta resulterade i följande uppgifter om den aktuella krickan:

Fågeln ringmärkets den 31/1 2011 som 2K-fågel vid Sainte-Opportune-la-Mare, beläget i nordvästra delen av Frankrike (Normandie).

Näbbmärkning med s k näbbsadel har genomförts på änder även i Sverige.

Enligt följande text på Ottenbys hemsida (2003-04-26) genomfördes sådan typ av märkning åtminstone år 2003:

” Från och med 25 april märks kricka, gräsand och bläsand även med s.k. näbbsadel. Detta är en väl beprövad – men för Ottenby ny – metod för att möjliggöra identifikation i fält. Näbbmärkningen är en del av ett samarbetsprojekt mellan franska ONCFS och Högskolan i Kristianstad. Vår gästforskare Céline Arzel studerar simänders rastningsekologi, vilken är mycket dåligt känd, genom bl.a. fältstudier av ändernas födosökmönster.”

STÄPPVIPA I 30-METERSKÄRRET!!

På kvällen den 27/6 gjorde Johan Wallin ett av sina otaliga besök vid 30-meterskärret. Denna gång avbröts rutinskådandet nästan omedelbart då lokalens stationära tofsvipor tog sig en liten flygtur. Bland dessa flygande vipor upptäckte Johan snabbt en fågel som skiljde sig klart från de övriga. Efter en kort flygtur landade viporna åter i 30-meterskärrets gräs och den avvikande fågeln doldes därmed till vissa delar, men kunde trots detta med säkerhet artbestämmas. Mycket överraskande, egentligen helt sensationellt, var det en stäppvipa, Sveriges nionde fynd av arten, som rastade bland tofsviporna i 30-meterskärret.

Det skiljarmet gick ca kl 20:00 och minst hundra skådare hann under kvällen besöka 30-meterskärret och Barkarbyfältet, dit stäppvipan tillsammans med tofsviporna så småningom flög för att övernatta.

Sommarnattens ljus gjorde att stäppvipan kunde bevakas under i princip hela natten och antalet besökande skådare ökade när morgonen grydde. Klockan 05:00 (28/6) lämnade stäppvipan flygfältet för att återvända till 30-meterskärret. Här vistades stäppvipan tillsammans med ca 50 st tofsvipor under hela dagen fram till ca kl 18:30. Då lämnade stäppvipan lokalen och trots eftersök under kvällen, samt påföljande dag, kunde den rara fågeln tyvärr ej återupptäckas.

Den numera ganska så välkända fågellokalen 30-meterskärret besöktes av flera hundra skådare den 28/6 och alla som hann dit, innan stäppvipan lämnade området, fick bra observationer av den sällsynta gästen.

Totalt bör 400-500 skådare besökt 30-meterskärret och Barkarbyfältet för att se stäppvipan. Även TV4 (lokalnyheterna) besökte 30-meterskärret den 28/6 och ett kort inslag sändes i lokalnyheterna samt på deras web-sida.

Eftersom antalet stäppvipor är relativt få i världen bedöms arten ha en hög hotstatus och för bara 5-10 år sedan ansågs världspopulationen inte uppgå till mer än max 500 stäppvipor. Under de senaste åren har stäppvipornas situation emellertid förändrats positivt genom att rastande grupper upptäckts på "nya" lokaler under sträcktiden.

Under mars 2007 observerades en grupp med ca 1200 stäppvipor i Syrien. Hösten 2007 följdes en sändarmärkt stäppvipa i ett projekt och denna individ letades upp på en rastlokal i Turkiet. Då visade det sig att denna stäppvipa rastade där tillsammans med ca 3200 andra stäppvipor. Denna upptäckt måste ha bidragit till en rejäl glädjehock för stäppvipeprojektets utsända. Att istället, för att studera/kontrollera en ensam sändarmärkt stäppvipa, få räkna in en grupp med 3200 stäppvipor måste ha varit en otroligt trevlig överraskning.

"Järvafältets" stäppvipa utgör det nionde fyndet av arten i Sverige.

På Järvafältet har därmed 267 fågelarter observerats och på fältets norra del 260 st.

PS: Den 16/7 upptäcktes en stäppvipa vid Svartsjö dämme.

Eftersom arten är så oerhört sällsynt i vårt land, bör denna individ med allra största sannolikhet vara samma stäppvipa som tidigare observerats på norra delen av Järvafältet.

Stäppvipan vid Svartsjö dämme sågs dagligen under perioden 16-25/7.

Den 25/7 observerades hur en duvhök slog mot den tofsvipeflock som stäppvipan alltid vistades i. Observatören uppfattade att duvhöken fick med sig ett byte och att detta såg ut att kunna vara stäppvipan.

Sannolikt var det nog tyvärr så eftersom stäppvipan aldrig mer sågs på lokalen.

Man undrar naturligtvis var stäppvipan uppehållit sig under perioden 29/6-16/7, dvs tiden mellan då den lämnade norra Järvafältet och fram till upptäckten vid Svartsjö dämme.

Förmodligen har stäppvipan rastat och provianterat tillsammans med tofsvipor inte så särskilt långt från Järvafältet och Svartsjö.

Detta visar bara hur lätt en fågel, och i detta fall en relativt stor sådan, undgår upptäckt.

Man kan därför ana, att det finns mängder med oupptäckta rariteter på många platser, och detta t o m i vår närhet.

SENA NÄKTERGALAR OCH TÖRNSKATOR

Under den gångna våren fick vi vänta onormalt länge på att näktergalar och törnskator skulle anlända, ett förhållande som inte bara gällde på Järvafältet utan för hela landet.

Innan dessa båda arter anlände, spekulerades det bl a i om näktergalarna och törnskatorna drabbats av svåra problem på sina övervintningslokaler eller om det fanns ännu allvarigare saker som miljöförändringar, vilka t o m skulle kunna påverka dessa arters framtid.

Till all lycka anlände dessa båda arter till oss, dock 2-3 veckor senare än vad vi är vana vid. En möjlig orsak till den försenade ankomsten skulle t ex kunna bero på att fåglarna råkade på otjänlig väderlek på vägen hit och att fåglarna därför tvingades stanna upp för att invänta bättre förutsättningar för den fortsatta flyttningen norrut.

Årets första näktergal på Järvafältet anlände den 12/5 och den första törnskatan den 24/5.

JORDBRUKSFÅGLARNA MINSKAR

Följande uppgift är hämtad från Sveriges Ornitologiska Förenings hemsida 2011-08-26.

Enligt den alleuropeiska fågelövervakningen är de fågelarter, som lever i Europas jordbruksbygger, nu nere på den lägsta nivån hittills.

Totalt har antalet jordbruksfåglar i Europa nästan halverats (minskning med ca 48 %) sedan 1980. Bland de arter som minskat mest finns bl a hämpling (- 62 %) och sånglärka (- 46 %).

Den alleuropeiska fågelövervakningen (The Pan-European Common Bird Monitoring Scheme) sammanställer data för 145 vanliga och väl spridda fågelarter i 25 europeiska länder.

Den senaste sammanställningen omfattar åren fram till 2009 och visar att det är i jordbrukslandskapet som de största förlusterna har gjorts.

Några intressanta återfynd. Källa Naturhistoriska Riksmusset.

Kungsörn från Hälsingland kontrollerad i Polen

En kungsörn, märkt som bounge i Hälsingland 2009, har blivit avläst i nordvästra Polen under perioden 20 februari - 3 mars 2011. Det är ovanligt att kungsörnar födda i Sverige lämnar landet söderut. Det finns tidigare bara två sådana fynd, en kungsörn född i Norrbotten påträffad i Vitryssland 1993 och en annan född i Västerbotten hittad skadad i sydöstra Polen 2008. Finska kungsörnar flyttar däremot regelbundet längre sträckor mot sydost.

Domherre påträffad i Holland

En ringmärkt domherre har påträffats död den 19 januari efter att ha flugit in i ett fönster i Holland. Fågeln märktes vid Hammaröns fågelstation i Värmland i oktober 2009. Normalt flyttar inte domherrarna några längre sträckor, men den ovanligt kalla vintern (2010-2011) kan ha påverkat denna individ till att flytta längre än normalt.

Det finns tidigare bara två fynd av domherre i Holland (1971 och 1972) och med undantag för en domherre påträffad på Fair Isle, är detta det västligaste återfyndet av en domherre ringmärkt i Sverige.

BÄVEROBSERVATION 2011

Under morgonen den 10/5 tillbringade Ulf Almoth några härligt sköna timmar på Järvafältet, som han generöst valde att berätta om på JOKs hemsida (Anslagstavlan).

Denna morgons höjdare var naturligtvis den bäver som Ulf såg simmande utefter Översjöns östra sida.

Bävurar har tidigare observerats vid några få tillfällen på Järvafältet.

Vid ön Kärleksholmen i Säbysjön sågs en bäver sommaren 2002, när den bl a samlade växter till föda.

Vid norra delen av Ravalen byggde en bäver en hydda där den övervintrade 2008-2009.

Under sommaren 2009 gjordes 1-2 bäverobservationer vid södra delen av Säbysjön.

I mitten av november 2009 återvände en bäver till norra Ravalen för att ytterligare en gång övervintra där.

Antalet bäverobservationer är än så länge mycket få på Järvafältet, men det är väl inte helt omöjligt att arten så småningom väljer att "häcka" i vårt område.

FINNS DET FLER "NYA" ARTER ATT UPPTÄCKA PÅ JÄRVAFÄLTET?

Svaret är självklart – Mängder.

Under rubriken ovan försökte undertecknad i JOK-blad nr 2/2006, d v s för exakt 5 år sedan, spekulera i över vilka "nya" arter som vi skulle kunna förvänta oss att få se på Järvafältet. Här följer förslagslistan på möjliga nya arter, daterad sommaren 2006:

Rostand
Amerikansk kopparand
Ägretthäger
Tuvsnäppa
Sandlöpare
Skärfläcka
Vitvingad tärna
Småtärna
Mindre sumphöna
Dvärgsumphöna
Lundsångare
Kungsfågelsångare
Halsbandsflugsnappare
Rosenstare

Hur har då undertecknads tips på nya Järvafältsarter slagit in? Nja, inte så särskilt bra.

Av dessa 14 uppräknade fågelarter är det bara en (ägretthäger år 2008) som under åren 2006-2011 upptäckts på Järvafältet.

Under denna femårsperiod upptäcktes i stället följande 9 nya arter på Järvafältet (upptäcktsår redovisas inom parentes):

Slaguggla (2006)
Svarthuvad mås (2007)
Ägretthäger (2008)
Kentsk tärna (2008)
Större skrikörn (2008)
Gulbrynad sparv (2009)
Isabellastenskvätta (2009)
Tjockfot (2011)
Stäppvipa (2011)

Slutsatsen på detta är att det finns åtskilliga "nya" fågelarter, som fortfarande finns kvar att upptäcka på Järvafältet.

Undertecknad kör därför med en s k stående tipsrad, vilket innebär att jag även i år lämnar in mitt mindre lyckade tipsförslag från sommaren 2006.

Samtliga arter i detta tipsförslag har för övrigt observerats på flera fågellokaler i Uppland, och därför bör det väl bara vara en s k tidsfråga innan vi upptäcker åtminstone några av dessa arter även på Järvafältet.

JÄRVAFÄLTETS TYNGSTA RARITETER

Efter årets sensationella fynd av s k "mega-rarrisar" som tjockfot och stäppvipa på Järvafältet kan det kanske vara av intresse att försöka redovisa vilka fåglar, vilka är de för Sverige mest sällsynta, som under åren upptäckts på Järvafältet.

Listan nedan bygger på uppgifter från Club 300:s "Svenska fågellistan" samt "Svalan".

Det finns emellertid en liten osäkerhet, då det gäller att ange nummerordningen för äldre fynd som svartpannad törnskata (1961) och rödhuvad dykand (1972).

Siffran under "Fynd nr i Sverige", är den som anger antalet fynd av den aktuella arten i samband med tidpunkten för upptäckten på Järvafältet.

Fynd nr i Sverige	Art	Datum och lokal för upptäckten
1	Gulbrynad sparv	2009.01.03 söder om Säbysjön
4	Rallhäger	1977.11.04 Lötsjön
5	Rödhuvad dykand	1972.09.27 Säbysjön
9	Svartpannad törnskata	1961.06.02 Ärvinge träsk
9	Stäppvipa	2011.06.27 30-meterskärret
12	Isabellastenskvätta	2009.12.06 Barkarbyfältet
19	Ringand	1995.10.25 Översjön
49	Tjockfot	2011.05.06 Säby strandäng

SÄBY STRANDÄNG – ”Raritetsmagnet”

Under 1990-talets inledning genomförde Järfäl-
la kommun restaureringsarbeten vid Säbysjön
och sjöns närområde med målsättningen att för-
söka få tillbaka den fågelfauna som området
förlorat under framför allt 1980-talet. I restaure-
ringen ingick återställning av de helt igenväxta
våtmarkerna 30-meterskärret och Finnängen.
Dessutom skapade man en ny våtmark nordost
om Säby gård.

Det visade sig nästan omedelbart att det var den
nyanlagda våtmarken vid Säby gård, d v s det
som i dag kallas för Säby strandäng, som allra
mest lockade till sig fåglarnas intresse.

Förutom en rejält stor skrattnåskoloni (som
störst år 2002 med 2200 par) har lokalen under
de ca tjugo år som den funnits till, även lockat
till sig ett trevligt antal rariteter. Detta trots att
Säby strandäng har en begränsad storlek, den
skulle helst varit minst dubbel så stor, och att
lokalen tyvärr varje sommar växer igen.

Dessa faktorer minskar naturligtvis strandäng-
ens möjligheter till att locka till sig ännu fler in-
tressanta fåglar.

Förteckning av rastande rariteter på Säby strandäng:

Mindre sångsvan (2001)
Amerikansk kricka (1999)
Ågretthäger (2011)
Tjockfot (2011)
Aftonfalk (1992)

Tereksnäppa (2002)
Dammsnäppa (1998, 2000 -2 st, 2005)
Rödspov (1997, 2000, 2005, 2008)
Myrsnäppa (2006, 2007)
Svarthuvad mås (2007)
Berglärka (2005)
Citronärkla (2006)
Skärpiplärka (2006)

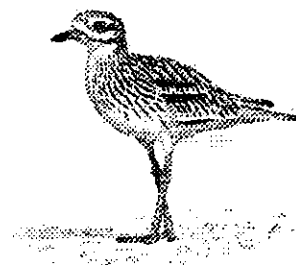
Några andra men inte lika sällsynta arter
som rastat på Säby strandäng är:

Gravand, småfläckig sumphöna, vaktel,
roskarl, myrspov, kärrsnäppa, dubbel-
och dvärgbeckasin, smalnäbbad simsnäppa,
rödstrupig piplärka och svart rödstjärt.

Bland förbisträckande arter som observerats
över Säby strandäng finns:

Brun glada, stäpphök, kustlabb och
kungsfiskare.

Stockholms första fynd av mindre skrikörn
observerades från fågeltornet då den flög över
Säbysjön och Säby strandäng.

DET GÅR BRA FÖR MÅNGA AV VÅRA ROVFÅGLAR

Rovfåglar som ökat de senaste decennierna

Röd glada	2000 par
Havsörn	530 par
Brun kärrhök	1500 par
Sparvhök	44000 par
Ormvråk	22000 par
Kungsörn	680 par
Fiskgjuse	4100 par
Tornfalk	6400 par
Lärkfalk	2200 par
Pilgrimsfalk	270 par

Rovfåglar med tämligen stabila bestånd

Duvhök	7600 par
Fjällvråk	3000 par
Stenfalk	6000 par
Jaktfalk	110 par

Rovfåglar som minskat de senaste decennierna

Bivvråk	6600 par
Ångshök	54 par
Blå kärrhök	860 par

Åldersrekord för havsörn

Källa: Naturhistoriska Riksmuseet.

En havsörn, ringmärkt som bounce den 5/6
1979 vid Upplandskusten avlästes vid en örn-
utfodringsplats nära Dalälven den 30/1 2011.
Örnen, som har kontrollerats genom avläs-

ningar flera gånger tidigare under åren, närmar
sig nu den aktningvärda åldern av 32 år.
Detta är sannolikt den hittills äldsta kända
havsörnen i världen.

INTRESSANTA HÄCKNINGAR PÅ JÄRVAFÄLTET

Grågås

Den förväntade etableringen av arten på norra Järvafältet går fortfarande mycket långsamt. Denna vår lyckades i alla fall 4 st grågåspar få fram ungar (6+5+5+1 unge) vid Säbysjön, vilket är det hittills största antalet med häckande par i området. Tyvärr kom bara några få av dessa grågåsungar på vingarna.

Årta (Rödlistad VU= sårbar)

På Säby strandäng upptäcktes den 13/6 en årtahona med 4 pull och därmed bekräftades den första lyckade årtahäckningen någonsin på Järvafältet.

Häckningsförsök har emellertid noterats vid några få tillfällen tidigare på Säby strandäng.

Skedand (Tidigare rödlistad NT= nära hotad)

Vid Säby strandäng konstaterades 2 kullar, vilket är exakt lika många som under år 2010.

Brunand (Rödlistad NT= nära hotad)

Antalet brunandskullar vid södra delen av Säbysjön var i år minst 12 st, vilket för övrigt är samma fina antal som under år 2010.

Vid Råstasjön konstaterades 2 st brunandskullar och i Ravalen en kull.

Storlom

Någon vecka före midsommar visade det norra storlomsparet i Säbysjön upp en liten unge. Tyvärr försvann denna unge ungefär vid midsommartid och orsaken till denna trista utveckling kan man bara spekulera i. Ungen kan ha drabbats av någon allvarlig sjukdom, men de kan ju också vara näringsbrist eller någon predator, som gjorde att storlomsungen bara blev några få veckor gammal.

Ett synnerligen trist resultat eftersom inte heller Säbysjöns andra storlomspår, eller det normalt ganska så pålitliga paret vid Översjön, fick fram några ungar i år.

Smådopping

Vid Skogvaktarkärret lyckades ett par smådopping för första gången någonsin häcka år 2010. Även år 2011 fanns ett smådoppingspar på plats, men årets häckningsförsök avbröts tyvärr.

Svarthakedopping (Rödlistad NT= nära hotad)

Även i år utgör Hjulsta vattenpark Järvafältets enda häckningslokal för svarthakedopping.

Den 11/6 konstaterades att ett par kläckt fram 4 st ungar.

Senare valde något överraskande ytterligare ett svarthakedoppingpar att häcka på lokalen och konkurrensen mellan dessa båda svarthakedoppingpar var ofta rätt så tuff.

Även det andra paret fick fram ungar, men sannolikt blev endast en av de båda parens ungar flygg.

Gråhäger

Järvafältets andra häckning av gråhäger konstaterades i början av juni vid Råstasjön.

Artens första häckning i området genomfördes vid Väsby gård år 2010.

Bivråk (Rödlistad VU= sårbar)

Arten är sedan många år tillbaka rödlistad och enligt Sveriges Ornitologiska Föreningens redovisning (2011) är bivråk en av de tre rovfågelparter som tyvärr minskar i antal i Sverige. De övriga två arterna är blå kärrhök och ängshök.

Därför är det glädjande att statusen för arten är stabil på norra delen av Järvafältet. Under hela häckningssäsongen sågs bivråkar på flera platser i området och vid flera tillfällen observerades samtidigt två st spelflygande bivråkar.

Det finns ingen rapport om någon konstaterad bivråkhäckning i området, men förhoppningsvis har som normalt 2-3 st lyckade häckningar genomförts här även i år. Sommaren har ju varit varm och torr, vilket bör ha gynnat bivråkarna. Under slutet av augusti såg några unga bivråkar över bl a 30-meterskärret och det är ju fullt rimligt att dessa fötts någonstans på Järvafältet.

Fiskgjuse

Säbysjöns fiskgjusepar lyckades få två ungar flygga.

Däremot lyckades inte Översjöns fiskgjusar med häckningen. Ett par fanns dock på plats vid boet under häckningssäsongens inledning. Även senare under sommaren sågs paret vid några tillfällen besöka boet vid Översjön, och då höll man på att förbättra/bygga på boet.

Lärkfalk

Arten bör även i år häckat med ca 3 par på norra delen av Järvafältet.

Ett av dessa par valde att häcka relativt nära 30-meterskärret, vilket innebar att många fick möjlighet att studera lärkfalkar. Dessa bjöd under augusti på härliga flyguppvisningar, inte minst då parets tre ungar blivit flygga och tävlade om att komma först fram till de flygande föräldrarna för att "vinna" t ex en slända.

Rörhöna

Rörhönsen fortsätter att trivas mycket bra på Järvafältet. Vid södra delen av Säbysjön upptäcktes minst 6 kullar, vid Råstasjön häckade 5-6 par och vid Lötsjön häckade ca 3 par.

Drillsnäppa (Rödlistad NT= nära hotad)

Vid Översjön, som under många år utgjort Järvafältets pålitligaste lokal för drillsnäppor, har arten med största sannolikhet häckat även i år. Flera observationer av 1-3 st drillsnäppor gjordes vid Översjön under häckningstid.

Hornuggla

Även i år konstaterades häckningar av hornuggla på flera platser på Järvafältet.

På områdets södra del häckade hornugglor framgångsrikt vid Granholmstippen och Skogvaktarkärret och på den norra delen nordost om Barkarby kyrkby.

Svart rödstjärt

Vid Hagalunds bangård häckade ett svart rödstjärtspar som fick ut minst två ungar. Eftersom häckningen genomfördes några hundra meter utanför det område som vi benämner Järvafältet, får vi fortsätta att vänta på den första häckningen av arten på Järvafältet. För något år sedan häckade svart rödstjärt vid Jästfabriken i Rotebro. Även denna häckningslokal ligger några hundra meter utanför Järvafältet.

JÄRVAFÄLTETS SKRATTMÅSAR

Säby strandäng

Inför årets häckningssäsong var Säby strandäng och dess öar i mycket bra skick, eftersom både strandängen och de utanför liggande öarna var helt avröjda från sly, vass m m.

Arbetet utfördes av JOK med mycket god assistans av entreprenör Ove Lundins maskin. Maskinarbetet bekostades av Järfälla kommun. Det enda negativa är att då slyröjningen utfördes var snödjupet oönskat högt. Därmed var det liksom svårt för såväl JOKare som maskinen att nå ned till marknivån. Då snön äntligen smälte bort, stack därför en del av det kapade slyet upp några decimetrar. Nu bör detta på intet vis påverkat skrattmåsarernas häckningsförutsättning.

Vid Säby strandäng häckade i år ca 800 par, vilka fick 600-700 ungar flygga. Resultatet är något sämre än ifjol och vi tvingas notera att trenden med minskat antal häckande

skrattmåsar, liksom antalet flygga skrattmåsunger, vid strandängen består.

I år drabbade gråhägern, med sitt unika födoval skrattmåsunger, kolonin under max 10 dagar, vilket är klart mindre jämfört med tidigare år då hägern våldgästade skrattmåskolonin under 30-45 dagar. Detta måste givetvis ha gynnat skrattmåsarerna och därför upplevs det som en aning överraskande, att antalet måsunger som kom på vingarna inte blev fler i år.

Råstasjön

Råstasjön har under de senaste åren haft en imponerande stor skrattmåskoloni. I år innehöll kolonin ca 500 par och dessa lyckades få ca 500 ungar flygga.

Lötsjön

Här häckade i år bara något enstaka skrattmåspar.

DEN UNIKA GRÅHÄGERN

Samma dag som de första mycket små skrattmåsunger (31/5) upptäcktes på Säby strandängs öar, anlände den välbekanta gråhägern för att börja sitt årliga frossande på skrattmåsunger. Denna gråhäger, som tycks vara helt unik i sitt födoval, våldgästade därmed måskolonin för tolfte året i rad.

Normalt brukar gråhägern besöka kolonin under 30-45 dagar/år för att sannolikt skaffa föda åt sina hungriga ungar.

I år noterades en tydlig förändring eftersom gråhägern endast gästade måskolonin under max 10 dagar, vilket naturligtvis måste ha varit skönt för skrattmåsarerna.

Frågan ställer sig; Varför drabbade hägern måskolonin under så kort tid i år?

Man kan ju spekulera i om gråhägern dog i början av juni p g a hög ålder. Den kan ju också ha förolyckats, men det kan ju också vara så att hägerns häckning av någon anledning kraschat, så att denne inte hade några hungriga ungar att leverera föda åt.

Det blir spännande att se om den unika gråhägern återkommer till Säby strandäng nästa år. Skrattmåsarerna hoppas säkert på att han flyttat till andra jaktmarker, möjligen kanske t o m de så kallade sälla sådana.

NEGATIVT BETRÄFFANDE OMRÅDETS HÄCKNINGAR

Sångsvan

Nu har ett sångsvanspar varit stationära på norra Järvafältet under två häckningssäsonger, men ännu inte gjort något som uppfattas som ett riktigt häckningsförsök.

Paret har under båda säsongerna setts para sig och i år har paret dessutom varit rejält revirhävdande vid Säbysjön och bl a kört iväg alla knölsvanspar som visat det minsta intresse för att installera sig vid sjön. Även en och annan kanadagås har också fått sig en omgång.

Vi kan bara vänta och se tiden an, för om det aktuella sångsvansparet fortsätter att trivas i området, bör detta par så småningom bli det första sångsvanspar som någonsin häckat på Järvafältet.

Svarthakedopping (Rödlistad NT= nära hotad)

Tyvärr tycks det inte som att vare sig Säbysjön eller Ravalen numera passar för svarthakedoppingar att häcka vid.

Mycket trist eftersom dessa båda lokaler tidigare utgjorde populära häckningslokaler för arten. Svarthakedoppingar ses dock årligt vid dessa sjöar men ingen lyckad häckning har konstaterats vid Ravalen efter år 2005. Vid Säbysjön upplevdes den senaste lyckade häckningen så långt tillbaka som år 1991.

Brun kärrhök

För andra året i rad saknas häckning av brun kärrhök på Järvafältet. Detta upplevs som både sorgligt och en aning märkligt eftersom häckningsbiotopen vid de tidigare häckningslokaler-na Säbysjön och Ravalen inte förändrats särskilt mycket under de senaste åren.

Bruna kärrhökar, både hanar och honor, har under häckningstid emellertid setts nästan dagligen vid bl a Säbysjön och förhoppningen är att arten redan nästa år häckar med minst ett par, gärna flera, på Järvafältet.

Tofsvipa

Under år 2010 noterades ett mycket dåligt häckningsresultat för de av områdets tofsvipor som häckade vid våtmarkerna Säby strandäng, 30-meterskärret, Väsby sjöäng och Bögs våtmark. Här lyckades då nästan inga ungar bli flygga. Tyvärr var situationen i princip lika negativ år 2011. Möjligen var årets häckningsresultat något bättre för dessa tofsvipor.

De tofsvipor som väljer att häcka på områdets åkrar, som t ex vid Mulltorp, tycks lyckas betydligt bättre med häckningen.

Kattuggla

Antalet upptäckta kattugglekullar på norra delen av Järvafältet blev i år bara två, vilket är sämre än normalt. I år saknas t ex kattugglekullar vid tidigare pålitliga lokaler som Säby gård, 30-meterskärrets närområde och Hägerstalund.

Sydlig gulärta (Rödlistad VU= sårbar)

Det är den sydliga rasen av gulärta (motacilla flava flava) som häckar på Järvafältet.

Under 1980-talet konstaterades gulärtehäckningar vid Molnsätra och här häckar arten fortfarande med några få par.

Då våtmarkerna Säby strandäng, 30-meterskärret, Finnängen och Väsby sjöäng iordningställdes i början av 1990-talet började gulärtlorna häcka även här.

Under de senaste åren har en tydlig negativ trend noterats för de häckande gulärtlorna på Järvafältet och de är åtskilliga år sedan arten häckat vid Finnängen och vid Väsby sjöäng.

Vid Säby strandäng, där antalet häckande par varit som mest ca 8 st, fanns i år bara 1-2 st häckande gulärtepar.

Vid 30-meterskärret häckade i år 3-5 par sydlig gulärta.

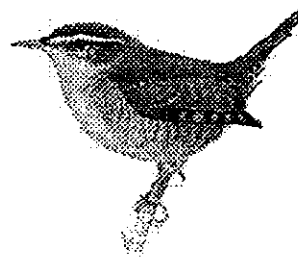
Gärdsmyg

Efter ett större antal med relativt milda vintrar har vi under de två senaste åren upplevt ganska så tuffa vintrar.

I samband med de milda vintrarna ökade antalet gärdsmygar på bl a Järvafältet, men när klimatet åter bjöd på kalla vintrar klarade många gärdsmygar inte av detta.

Detta bör vara orsaken, d v s en naturlig sådan, till att antalet observerade och häckande gärdsmygar i år är betydligt färre än normalt på bl a Järvafältet.

Av de gärdsmygar som försökte övervintra var det nog bara några få som lyckades med detta. Något längre in på våren hördes dock sjungande gärdsmygar, förmodligen sådana som valt att övervintra långt söderut, vid flera av områdets välkända gärdsmygslokaler.

JÄRVARARITER 16/4-8/9 2011

Mindre sångsvan

Den 7/5 flög en mindre sångsvan tillsammans med "vanlig" sångsvan över södra delen av Säbysjön.

Spetsbergsgås

Den 22/8 sträckte en spetsbergsgås tillsammans med 4 st sädgäss över södra delen av Säbysjön.

Ägretthäger

Den 24/4 gjorde en ägretthäger ett mycket kort besök i 30-meterskärret.

På Säby strandäng rastade en ägretthäger under kvällen den 13/5.

Detta utgör tredje och fjärde fyndet av arten på Järvafältet.

Vaktel

Den 23/6 hördes en spelande vaktel på Barkarbyfältet.

Stäpphök

En ung stäpphök (2K) flög den 17/5 på låg höjd födosökande över 30-meterskärret.

Utgör 3:e fyndet av arten på Järvafältet.

Pilgrimsfalk

En pilgrimsfalk attackerade skratmåskolonin vid Säby strandäng den 15/5.

Attacken misslyckades.

Den 1/9 sträckte en pilgrimsfalk över Fornborgsberget.

Småfläckig sumphöna

Under perioden 20/5-7/6 hördes en småfläckig sumphöna vid Säby strandäng. Ytterligare en småfläckig sumphöna hördes vid 30-meterskärret den 28-30/5.

Kornknarr

Från den 22/5 fram till den 9/7 hördes kornknarr vid Älgkärrstippen och norra delen av 30-meterskärret.

Under perioden 5-21/6 fanns 2 st kornknarrar i detta område.

Stäppvipa

Den 27-28/6 rastade en stäppvipa vid 30-meterskärret och Barkarbyfältet.

Utgör det första fyndet av arten på Järvafältet och det nionde i Sverige.

Läs mer om detta sensationella fynd på annan plats i detta JOK-blad.

Kustpipare

Den 11/8 rastade en adult kustpipare tillsammans med en grupp med 18 st ljungpipare på Barkarbyfältet. En kustpipare hördes sträcka förbi Säbysjöns fågeltorn den 22/8.

Kustsnäppa

Över Barkarbyfältet passerade en ivrigt lockande ung kustsnäppa den 20/8.

Kärnsnäppa

Den 11/8 rastade en kärnsnäppa på Barkarbyfältet och den 21/8 hördes en lockande kärnsnäppa vid Säbysjöns fågeltorn.

Myrsnäppa

Den 15-16/8 rastade och födosökte en myrsnäppa på näckrosblad i södra delen av Säbysjön. Utgör 4:e fyndet av arten på Järvafältet.

Dvärgbeckasin

Den 5/5 upptäcktes en rastande dvärgbeckasin på Säby strandäng. Detta var vårens 3:e observation av arten.

Under april sågs en rastande dvärgbeckasin vid 30-meterskärret och en på Säby strandäng.

Dubbelbeckasin

För första gången på minst 50 år hördes i år 2 st spelande dubbelbeckasiner på Järvafältet. De båda spelande dubbelbeckasinerna hördes vid 30-meterskärret, men tyvärr kunde dessa endast avnjutas under kvällen den 20/5.

Myrspov

Den 25/7 sträckte 3 st myrspovar över 30-meterskärret och den 31/7 ytterligare 2 st över Säbysjön.

Tjockfot

Den 6-9/5 rastade en tjockfot på Säby strandäng samt i ridövningsområdet och hästhagen i omedelbar anslutning till strandängen.

Utgör det första fyndet av arten på Järvafältet. Läs mer om detta sensationella fynd på annan plats i detta JOK-blad.

Kustlabb

Den 9/6 sträckte en kustlabb (mörk fas) österut över 30-meterskärret.

Utgör det andra fyndet av arten under 2000-talet. Seklets första kustlabb sågs över Säby strandäng den 22/5 2008.